

בית איל הים

כאילו צנח לעולם אחר. יורם, הגשוי לעיתונאית הסאטיריקאנית זיוה יריב*, עוסק בתירגום. אך עיסוקו זה לא הפריע לו לתכנן ולבצע את מלאכת שיפוץ הבית והפיכתו למה שהיה כיום. ללא כל ניסיון קודם בארכיטקטורה ישב יורם לתכנן את הרחבת הבית ולהוסיף קומה שנייה. התוספת תוכננה בסיגנון מיוחד עם קשתות וקומות רבים. כשהדגש על חלונות רבים ככל האפשר שיאפשרו תצפית אל הים שגליו מלחכים את רגלי הבית. השוכן על צוק כורכר תלול מעל לחוף גיבעת עליה על גבול יפו—בתיים.

הביצוע ארך שלוש שנים, הושלם ממש בימים אלה והיה נתון כולו בידי יורם שדה.

יחד עם הפועלים הוא הגיח את הלבנים, בנה את הקירות, טיח, צבע, שיקם את הגן רחבהידיים הפך את המקום למשהו שמזכיר יותר ארמון מסיפורי אילף לילה ולילה כבגדד, מאשר בית בדורים תל-אביב באוויר של בניינים מתפוררים.

אך בדבר אחד לא נגע יורם עליו שמר מכל מישור: חדרו של אביו, הספרים הכרוכים בכריכתרד נושנה סדורים עדיין בדיוק כפי שהונחו בשעתו על ידי "הוקן". המיטה הפשוטה, האקדה הרחבה על הקיר שלידה, שולחןהעץ המגושם שבמרכזו חרות סמל הפלמ"ח, מפת קרבות ישנה על הקיר — כששילוב הספרה והסייפא מומחש היטב מסביב.

יצחק שדה רכש את הבית, שהיה שייך למה שנקרא אז שכונת גבליה, מייד עם תום מלחמת העצמאות ב-1949, ובבית הצינוע, עם הגן הפראי רחבהידיים, שמשה תפל אל הים, הפך תוך זמן קצר למקום עלייה לרגל לתלמידיו ורעי, היילי ה"פלמ"ח ומפקדיו. הפלמ"ח פרק אומנם אך הרוח נשארה ונשארה הוכרזות, הפולמוס מוסיף והיריבות הפוליטית. עד שנפטר ממחלה ממארת היה ביתו פתוח לכל.

בנו, שהיה אז בן חמש שנים, זכר שהבית היה תמיד מלא. "בגן הבית נערכו כו זבחים ענקיים, נשחטו כבשים, היו חגיגות שמשכו ימים שלמים", תיארו מוזכרונות לידות, "היתה כאן בעצם מסדר בה אחת בלתיפוסקת, ואחרי מותו התפתחה מסורת של התכנסויות וזיכרון, מסדר רת שנחלשה צצת בשנים האחרונות."

סיפורים

על מניות

משום כך לא היתה ההתכנסות שנערכה שם בשבוע שעבר, ספוגה אוירת אבל הספד, כבי שפד כזה אינו מתקשר עם "הוקן". בזה אחר זה הופיעו לובה אליאב, יגאל אלון, נמרוד אשל, שלמה כהן (הלא הוא "סולמין הגדול"), גבי כהן, אפרים, בנו של ד"ר משה סנה, מאיר פעיל, ערד מסר, יאיר צבן, יוסף טבני קין, משה כרמל, שאול ביבר, עמיאל גר

* בשנים 1964—1961 נמנתה עם חברי מערכת העולם הזה וכיום חברת מערכת ידיעות אחרונות.

רוחו של "הוקן" שרתה בכלל והביאה עימה מין אווירה מוזרה של נוסטלגיה, כך, על כל פנים, חשו ידידי ד"ר ותיקי הפלמ"ח, שהתכנסו בבית שבו רוקדושים ביפו.

קצת קשת היה לזהות שזה הקרח, והוא עם שיער השיבה הדליל ושאר בעליי הכרס שיצאו מתוך המכוניות המהדרות היו אלה שנסעו ב-48' בשיירות משוריינים עלובים בואכה ירושלים. היה צורך בלא מעט דמיון, כדי לזהות בזה עם האיי פור הסבד שמנסה להסתיר את אותה הזמן ובהיא בשימלת הערב האלגנטית את יפיה פיות הפלמ"ח, אלה ששמן נקשר עם הקושי והסרפ.

אך למרות השינוי הרב, היו אלה בכל זאת ותיקי הפלמ"ח, שבאו לערב ההתייחדות שציינו 25 שנים להסתלקותו של יצחק שדה — "הוקן" של ההגנה, הפלמ"ח ואחריכך צה"ל, שנפטר בהיותו בן 62 ב"בית החולים בילינסון, השבוע לפני 25 שנה. לשה קלה הם חשו כמו בזמנים הרחוקים או כפי שביטא זאת יגאל אלון שנחשב, בצדק או שלא בצדק, כבולט שבתלמידי ד"ר של יצחק שדה כשאמר: "כשאני בא לכאן, אני מרגיש כמי שחורר הביתה. למרות השנים הרבות שחלפו מאז הרי בניו לשבת כאן עם יצחק, קיסמו של המנוח נשאר כשהיה. אותה הגינה ה"פראית סביב לבית וחדרו של יצחק, שליו כות בנו ייאמר שהיטיב לשומרו כפי שהיה."

שיפוצ

לשם שימור

ראכן יורם שדה, בנו בן ה-33 של "הוקן", היטיב לשמור על הבית ואף הצליח לפספו ולהפכו מבית חדריקומתי בן שני חדרים לטירה אוריינטלית קסומה. שכל העובר בשערה ונכנס פנימה חש

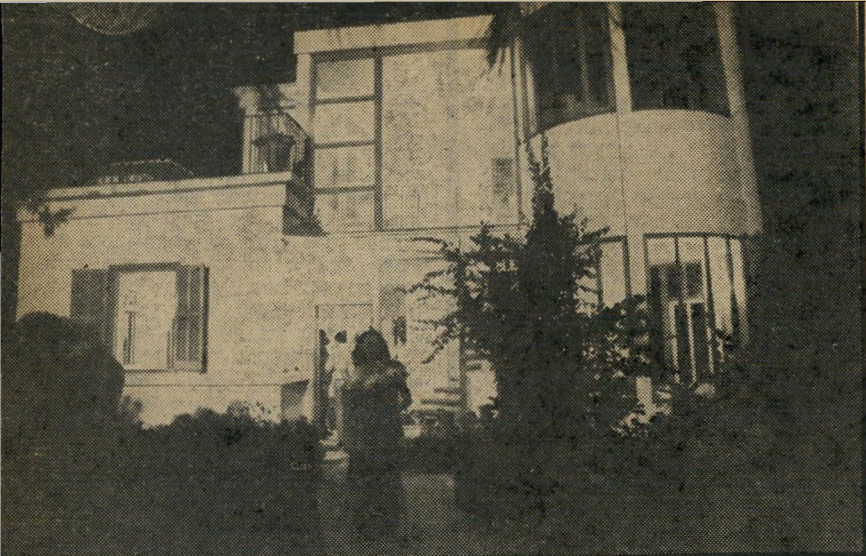
כזה היה יצחק שדה.

הוא הבין את התבונה העליונה של כל מנהיג אמיתי: לחנך דור של ממשיכי דרך ולהיות למיזרח.

אלם יצחק שדה היה עוד רחוק מלהיות מיזרחי. הוא הקים את חיל השריון במיבצע מזהיר של אימפרוביזציה. הוא השתתף, תחת פקודו של תלמידו בכל מבצעי הדרום, מעט הרמנות ועד לפלישה למצרים. היו אלה מיבצעים שזכו לתהילת הפרשנים הצבאיים המהוללים בר יותר בעולם, ובראשם הקפטן לידל-הארט. ששוחח עליהם ארוכות עם יגאל אלון אחרי המלחמה. כי תורת הפלמ"ח של שדה אלא היתה מסגרת לעומת תורת הצבא ה"סדיר האורתודוקסי, אלא להיפך, השתלבה עם התורה הצבאית המתקדמת ביותר, פרי רוחם של לידל-הארט, פולר ושופתיהם.

אמר יגאל אלון למקטרגים: "קל יותר להפוך פרטיזן לחייל, מאשר חייל לפרטיזן וזו!" אך בעוד שההגנים הבריטיים התחבשו כיצד לנטוע סגולות פרטיזניות בחייל ה"בריטי, השקוע במסורת המעובשת, שקד בן-גוריון בארץ על התהליך ההפוך — לגרש את הדיבוק הפרטיזני מן הגוף שינק ממסורת הפלמ"ח.

שדה היה האלוף הראשון שהתפטר. הוא קיבל מהאופטרופוס על רכוש הנפק

ביתו של הזקן

הבית בשכונת גבליה של אז בגבול יפו—בתיים של היום, בו בילה יצחק שדה את השנים שאחרי מלחמת העצמאות, הבית, השוכן על צוק כורכר מעל הים, בטיממת זיכרון קדושים, היה באותן שנים מקום התכנסות ליוצאי הפלמ"ח שבאו לשמוע תורת חיים מפי הזקן, להעלות זיכרונות ולערוך זבחים וקומיזיצים עד אור הבוקר, בנו של שדה, יורם, שיפץ את הבית והפך אותו למעין טירה קסומה בטינגון אוריינטלי.

תם, והוא נשא אותו במעיין-חרוד. יגאל אלון סיפר על יצחק שדה בתפי קיד הסניגור. הוא תיאר את המישפט ש נערך לו עצמו לאחר שאיגן את הריי גתו של בדוויי שהיה אחראי לרצח השור מר אלכסנדר זייד. שדה ביקש להימנע מר כח במישפט כמשקיף וכאשר נראה ש אלון ייענש, עמד לצידו ואמר: "אני אחי ראי בדיוק כמוהו. אם תדונו אותו לחובה, וייתבם גם אותי. אם הוא זכאי, הרי ש הוא פטריט ויש לטפוח לו על השכם. אם תמצאו אותו יאשם, הרי שהוא רוצח הדגו — מוות, אז תצטרכו להחיל את גזרי הדגו גם עלי. חבר השופטים, שכלל את יעקוב דורי, משה סנה ואליהו גולומב, לא פסק בדיון על עצם היוב הזה", סיים אלון, הנכוחים נשמו לרווחה. חיים גורי חתם את הערב בקריאת שניים משיירי נתן אלתרמן.

מי שהוכיח שלא הל בו שינוי ניכר משך 30 השנים שחלפו היו סולמין הגדול ואשתו שרה (הוריהם של חופני ויהור כהן) שבישלו על האש כמות עצומה של כדורי פלאפל, תיבלו אותו בסחוג ימיני גיועי, הגישו קפה שחור בפניגון ואירי-גנו שירה בציבור.

הערב אורגן על-ידי שירות ההסברה של משרד-התיכונן, ומאוחר מדי התברר שאני שי השיחות לא דאגו להודיע להבים מ וותיקי הפלמ"ח על האירוע. כך נעדרו ממנו דמויות ידועות כיצחק רביק, שייך עון (קוף) אבידן, משה דין וישראל גלילי. אחד הנימוקים של אנשי שירות ההסברה להצנעת הטקס היה, לדיבריהם, חיי לופ השילטון. "אילו עשינו מזה טקס גדול ורבי-מישתתפים, זה היה עלול לערר רר חמתם של כמה אנשים בשילטון החדש ומזה חששנו" הודה אחד המארגנים.

רביק, ישראל ליברטובסקי, מולה הכהן, פרופסור יהודה ברקאי, אליהו בן-חור ועוד כמה עשרות מוותיקי הפלמ"ח, שוב התיישבו בחצי גורן אך הפעם, שלא כי בימים דהם, החליפו הכיסאות את מקום האדמה, לשיר כבר לא היה כוח ואת הסיפורים והזיכרונות סיפרו לתוך מיקרו-פון, ובין ציבואט אחד לשני שוחחו ותיקי הפלמ"ח על מניות, אשראי בנקאי, שער איגרות חוב, כיאה לאנשי הצמרת הכלכלית של עכשיו, כי ביניהם היו מנכ"ל מנהל מיספנות ישראל, מנהל אוצר השילטון המקומי והמפקח על הבנקים.

לובה אליאב, שהיה פעיל בעלייה ב', סיפר כיצד אורגנו הדרכונים המזוייפים לו ולחבריו שפעלו בשליחות באירופה, כשהחל מפרט, לא התאכזר לידו מהפלמ"ח ועמיתו לסיעת של"י — מאיר פעיל — וקרא: "ומזה צמח אחר-כך הפשע ה"מאורגן!"

יגאל אלון נוף באומרו: "מה זה, קריאות ביניים בתוך הסיעה? איפה הרי אחרות?" אך פעיל לא נשאר חייב והשיב: "הספקנו ללמוד מכם, אנשי המערך, כמה דברים".

מאוחר יותר סיפר מישוה אגדה בדוי קת, שנדמה היה שלא הסתיים עד הבו"ק. חיים גורי נזכר שהנאום הארוך ב"ו תר ששמע בפלמ"ח היה של יצחק טבני קין (שבע שעות) ואילו הקצר ביותר אך 10 שניות בדיוק והיה שייך ליצחק שדה. באותו נאום שהסתכם בשלושה מישו פטים: "את הרובה האנגלי נושא החייל האנגלי, את הרובה הצרפתי נושא החייל הצרפתי, את הרובה האמריקאי נושא ה"חייל האמריקאי. מי ישא את הרובה העיבי רי?" ניסה "הוקן" לעודד את בחוריו ה"פלמ"ח באחת השעות הקשות שפקדו או-

מפלגתי בה"א הידועה, כמסקנה שהוציא מלקח פירוק הפלמ"ח וסיסמאותיו. ומאוחר שהחליט את ההחלטה, הלך עד הסוף, כפי שעשה זאת תמיד.

במיפלה החחשה, מפ"ם, נתקבצו כל בני השלישייה הגדולה מימי הוויכוח ב" הגנה אולם במיפלה עצמה נפרדו ד"ר כיהם, גלילי ורחב חניכיו של שדה, פרושי מפא"י, היו המתונים, ואנשי השומר הצ"ע, משה סנה ויצחק שדה, היו הקיצוריניים.

עם פרוס ועידת מפ"ם בקיץ 1951 נעשו ניסיונות קדחתניים להניע אותו להישאר נציגות ב"ן שתי הרשימות, ששני חזרי דיון העיקריים היו שני הרשימים לשעבר — סנה ובחזית-הליכוד לגלילי בחטיבה ל אחדות העבודה, משלחת של תל אלוףי ה"פלמ"ח ביקרה ליד מיטתו בבית-החולים, דיברה איתו עד שעוררה את רוגזם של הרופאים. אולם הוא נישאר איתן, הציג את המעמדו וברשימה התל-אביבית אשר בראשה עמד משה סנה.

"כל חמש שנים..."

מיפעלו האחרון, החשוב ביותר, היה כתיבת המרך הראשון של זיכרונותיו